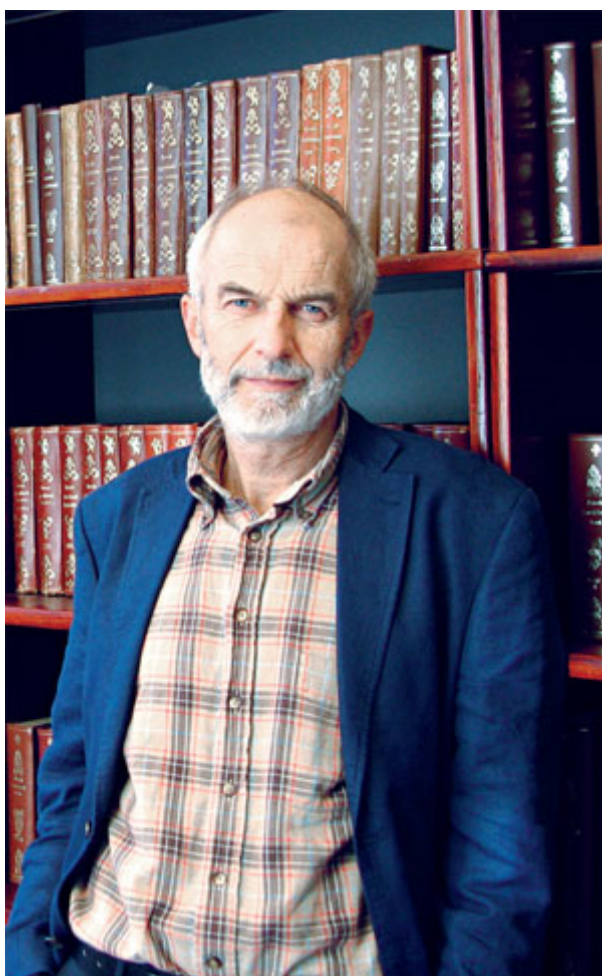

Psykologer kan ha ytringsplikt og skyldspørsmål

Psykolog Atle Austad får kritikk, men flere eksperter forsvarer psykologens rett til å uttale seg om skyldspørsmålet i dommen mot Viggo Kristiansen.

PUBLISERT 5. oktober 2014

YTRINGSPLIKT: Det er ifølge professor Aslak Syse nærmest en plikt at en person som er overbevist om at en annen person er uskyldig dømt, meddeler dette.

FOTO: UIO

HVA KAN EN behandlende psykolog mene og si om dommen mot sin klient? Har psykologer ytringsfrihet, og til og med ytringsplikt?

Nina Dalen har vært leder av Fagetisk råd i Psykologforeningen. Hun fremholder overfor Psykologtidsskriftet at spørsmål om skyld er en kompetanse som er tillagt retten, og at skyldspørsmålet skal avgjøres der. Hun legger til at en kan undre seg over hva slags terapi som her er gitt i løpet av de ti årene.

– En psykolog kan ikke påberope seg ytringsfrihet og ytringsansvar gjennom å fremholde psykologfaglig kompetanse som grunnlag for å avgjøre et rettslig spørsmål om skyld. Det er uærlig og gagnar heller ikke hans pasient, mener Dalen.

Psykologtidsskriftet har kontaktet medlemmene i Psykologforeningens menneskerettsutvalg. Psykolog Jorunn Gran er en av to som har besvart henvendelsen. Hun mener det er andre forhold enn menneskerettslige spørsmål og ytringsfrihet denne saken handler om, som konfidensialitet, taushet og etiske hensyn. Hun mener at dette er noe Psykologforeningens fagledelse heller bør uttale seg om.

Psykologforeningen: ytringsplikt

Psykologforeningens fagsjef Andreas Høstmælingen er klar på at saken også handler om ytringsfrihet. Han understreker at saken omhandler en grufull handling, og at det åpenbart er en belastning for pårørende og andre berørte når det blir satt spørsmålstegn ved sakens realiteter.

– Men det er viktig å understreke at alle har ytringsfrihet. I den grad den skal begrenses, må dette hjemles i lovverket, ifølge fagsjefen, som legger vekt på at i denne saken har en psykolog møtt pasienten i en periode over ti år, og har en unik innsikt i pasientens liv.

– Hvis det i løpet av disse ti årene kommer frem informasjon som belyser skyldspørsmålet på en ny måte, har man en forpliktelse overfor pasienten og rettsvesenet til å sørge for at dette blir gjort kjent, sier fagsjefen. Høstmælingen understreker at det ikke er psykologens oppgave å avgjøre om pasienten er skyldig.

– Det er rettsapparatet som skal vurdere de ulike bevisene opp mot hverandre, sier han.

Fagsjefen er enig i at det kan stilles spørsmålstegn ved at helsepersonell konkluderer om skyldspørsmål.

– Men helsepersonell kan gjennom sin rolle få tilgang til informasjon som stiller skyldspørsmålet i nytt lys. Da er det viktig for rettssamfunnet at dette blir gjort kjent, sier Høstmælingen.

Psykologforeningens president Tor Levin Hofgaard er knappere i sin kommentar:

– Om denne psykologen har brutt norsk lov eller ikke, er nå til vurdering i Helsetilsynet. Jeg har tillit til at Tilsynet gjør de nødvendige avveininger av lovverk som definerer helsepersonellens rammebetingelser, i denne saken som i andre saker, skriver Hofgaard i en e-post til Psykologtidsskriftet.

Aslak Syse er professor ved Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo. Etter hans mening er det klart at en person som er overbevist om at annen person er uskyldig dømt for en alvorlig forbrytelse, har rett til å meddele dette.

– Etisk sett er det nærmest en plikt.

Det spesielle her er ifølge Syse at det er en fagperson som har et arbeid å gjøre i forhold til den dømte.

– Da kan dette bli en sammenblanding av roller som er uheldig både for arbeidet som fortsatt pågår, og for psykologens troverdighet som arbeidstaker.

- Ikke blind lojalitet

Advokat Jon Wessel-Aas arbeider med ytringsfrihet og menneskerettigheter. Han mener det er klart at også en domfelts behandlende psykolog, både etisk og juridisk, må ha rett, og etter omstendighetene til og med plikt, til å si fra, dersom han gjennom behandlingen får innsikt i forhold som taler for at domfelte er uskyldig dømt. At behandlingen i utgangspunktet må bygge på en forutsetning om at en rettskraftig dom er korrekt, kan ifølge Wessel-Aas ikke innebære at psykologen skal se bort fra eller fortie slike forhold.

– En uavhengig fagperson kan ikke avkreves blind lojalitet til en rettskraftig dom, i strid med konkret, faglig innsikt som vedkommende måtte tilegne seg gjennom behandlingen, mener han.

Jurist Anine Kierulf har jobbet med ytringsfrihet ved Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo. Hun understreker overfor Psykologtidsskriftet at utgangspunktet er at psykologen, som alle andre, har den samme *rettslige* ytringsfriheten som folk flest. Kierulf fremholder at i likhet med flere andre yrkesgrupper, som leger, journalister og advokater, kan imidlertid psykologer være underlagt profesjonsetiske regelverk som begrenser deres ytringsfrihet mer enn det rettslige regelverket.

– Men dersom et slikt regelverk er for inngripende, det vil si begrenser ytringsfriheten mer enn hva som er i samfunnets interesse, vil det etiske regelverket i seg selv stå i et spenningsforhold til den rettslige ytringsfrihetsbeskyttelsen. Om noe slikt skulle være tilfellet, vil regelverket, og håndhevelsen av dette, kunne være ulovlig, ifølge Kierulf.

– Et viktig moment i vurderingen av om en ytring lovlig kan begrenses eller ei, er hvilken betydning den anses å kunne ha for det offentlige ordskiftet, mener hun.

Det kan ta tre måneder før klagesaken på psykolog Atle Austad eventuelt blir åpnet for kontradiksjon i fagetisk råd i Psykologforeningen. Dersom en sak åpnes, tar det minimum tre måneder før avgjørelse blir tatt.

«- En uavhengig fagperson kan ikke avkreves blind lojalitet til en rettskraftig dom»

Jon Wessel Aas, advokat

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 51, nummer 10, 2014, side 824-825